

ZAMONAVIY MEDIA VA SUN'IY INTELLEKT ORQALI JADIDLARNI TALABALARGA TANITISH

Djumaboyev Nurislom Baxtiyorjon o'g'li¹, Durdona Nortoyeva²

¹ *O'zbekiston Jurnalistika va Ommaviy Kommunikatsiyalar universiteti, PR va
mediamenejment fakulteti, Mediadizayn yo'nalishi*

² *Mediadizayn kafedrası o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu akademik tadqiqot jadidchilik harakati merosini zamonaviy media va sun'iy intellekt (SI) vositalari yordamida talabalarga samarali tanitish imkoniyatlarini tahlil qiladi. U jadid harakatining tarixiy konteksti, falsafalari va zamonaviy dolzarbligini ko'rib chiqib, zamonaviy media va SI ning ta'limdagi nazariy asoslarini tahlil etadi. Tadqiqot VR/AR, chatbotlar va AI tomonidan yaratilgan kontent orqali jadid merosini interaktiv taqdim etish bo'yicha kontseptual doiralar ishlab chiqadi. Ish bu yondashuvning afzalliklari, texnologik va axloqiy qiyinchiliklarini muhokama qiladi hamda milliy madaniy merosni saqlash va targ'ib qilishga yangicha yondashuvni taklif etadi.

Kalit so'zlar: Jadidlar, Sun'iy intellekt, Zamonaviy media, Talabalar, Ta'lim, Madaniy meros, Raqamli pedagogika, O'zbekiston

Abstract: This academic study analyzes the possibilities of effectively introducing the heritage of the Jadid movement to students using modern media and artificial intelligence (AI) tools. It examines the historical context, philosophies, and contemporary relevance of the Jadid movement, along with the theoretical foundations of modern media and AI application in education. The research develops conceptual frameworks for interactively presenting Jadid heritage through VR/AR, chatbots, and AI-generated content. The paper discusses the advantages and potential technological and ethical challenges of this approach, offering a novel perspective on preserving and promoting national cultural heritage through the integration of AI and digital pedagogy.

Keywords: Jadids, Artificial Intelligence, Modern Media, Students, Education, Cultural Heritage, Digital Pedagogy, Uzbekistan

Аннотация: Данное академическое исследование анализирует возможности эффективного ознакомления студентов с наследием движения джадидизма с использованием современных медиа и инструментов искусственного интеллекта (ИИ). В нем рассматривается исторический контекст, философия и современная актуальность джадидского движения, а также теоретические основы применения современных медиа и ИИ в образовании. Исследование разрабатывает концептуальные рамки для интерактивного представления джадидского наследия посредством VR/AR, чат-ботов и контента, созданного ИИ. Работа обсуждает преимущества, а также потенциальные технологические и этические трудности данного подхода, предлагая новый взгляд на сохранение и продвижение национального культурного наследия через интеграцию ИИ и цифровой педагогики.

Ключевые слова: Джадиды, Искусственный интеллект, Современные медиа, Студенты, Образование, Культурное наследие, Цифровая педагогика, Узбекистан

Kirish

O'zbekiston tarixida jadidchilik harakati 19-asr oxiri – 20-asr boshlarida Markaziy Osiyoda ijtimoiy-siyosiy, ma'rifiy va madaniy uyg'onish davrining asosini tashkil etgan, milliy o'zlikni anglash va zamonaviy taraqqiyot sari intilishni ifodalagan muhim hodisa hisoblanadi. Jadid ziyolilari mustamlaka sharoitida jamiyat muammolarini hal etish, ilm-fan va san'at (xususan, dramatik san'at) orqali yangi milliy o'zlikni shakllantirishni maqsad qilganlar [1]. Biroq, 1930-yillarda sodir bo'lgan Stalin qatag'onlari natijasida jadidlarning aksariyati tizimli ravishda yo'q qilingan va ularning merosi sovet tarixshunosligida o'chirilgan edi [1]. O'zbekiston mustaqillikka erishgach, jadidlar xotirasi va ularning g'oyalari qayta tiklandi, bugungi kunda esa yosh o'zbek ziyolilari jadid loyihasini o'zbek milliy davlatchiligini belgilashdagi chinakam sa'y-harakat sifatida qabul qilmoqdalar, bu esa hozirgi islohotlar davrida yangicha dolzarblikka ega bo'lib turibdi [1].

Shunga qaramay, jadidlarning murakkab g'oyalari, boy adabiy va falsafiy merosini zamonaviy talabalarga samarali va jozibador tarzda tanitish dolzarb muammo bo'lib qolmoqda. An'anaviy o'qitish usullari har doim ham raqamli asrda ulg'aygan yoshlar avlodining e'tiborini jalb qila olmasligi mumkin. Talabalarni nafaqat tarixiy faktlar bilan tanishtirish, balki jadidlarning g'oyalari zamonaviy dunyo uchun qanday ahamiyatga ega ekanligini anglatish, ularda tanqidiy fikrlash va milliy g'ururni shakllantirish muhimdir.

Ushbu bobning asosiy maqsadi – zamonaviy media va sun'iy intellekt (SI) vositalaridan foydalangan holda jadidlarning g'oyalari va merosini O'zbekiston talabalariga tanitish bo'yicha samarali yondashuvlarni ishlab chiqish va tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot jadidchilik merosini nafaqat xronologik tarzda taqdim etish, balki talabalarda chuqur tushunish, tanqidiy fikrlash va interfaol ishtirokni rag'batlantirish imkoniyatlarini o'rganadi.

Adabiyotlar sharhi

Ushbu bo'limda jadidchilik harakati, zamonaviy media va sun'iy intellektning ta'limdagi o'rni hamda talabalarining raqamli texnologiyalar bilan o'zaro aloqasi bo'yicha mavjud adabiyotlar tahlil qilinadi.

Jadidchilik harakati Turkistonda 19-asr oxiri – 20-asr boshlarida paydo bo'lgan intellektual va ijtimoiy-siyosiy harakat bo'lib, uning asosiy maqsadi mintaqani zamonaviylashtirish, islohot qilish va milliy uyg'onishni ta'minlash edi. Jadidlar islomiy qadriyatlar bilan zamonaviy g'arb ilm-fanini uyg'unlashtirishga intilganlar, maktablar ochish, yangi usul maktablarini joriy etish, teatr va matbuot orqali xalqni ma'rifatga chorlashgan [1]. Ular san'at va fanni yangi milliy o'zlikni shakllantirish vositasi sifatida ko'rganlar. Milliy qahramon Sara Eshonturayeva (1911-1998) hayoti bunga yorqin misol bo'la oladi; u «Otello» spektaklida Dezdemonna rolini 400 martadan ortiq ijro etgan aktrisa sifatida jadidlarning badiiy va milliy loyihasini o'zida mujassam etgan [1].

Jadidlar faoliyati sovet hukumati tomonidan millatchilik sifatida qoralanib, 1938-yilga kelib ular deyarli to'liq yo'q qilingan, ularning merosi esa sovet tarixshunosligidan o'chirilgan edi [1]. Biroq, 1990-yillarda O'zbekiston mustaqillikka erishgach, jadidlar merosi qayta tiklandi va milliy o'zlikni anglashda muhim o'rin egalladi. Bugungi kunda yosh o'zbek ziyolilari jadidlarni o'zbek milliy davlatchiligini belgilashdagi «haqiqiy harakat» sifatida qadrlamoqdalar, bu esa hozirgi islohotlar davrida ularning g'oyalariga yangicha ahamiyat kasb etmoqda [1]. Jadidlarning madaniyat, ta'lim va milliy g'ururni rivojlantirishga qaratilgan chaqiriqlari bugungi kunda ham dolzarb bo'lib qolmoqda, ayniqsa, globallashuv sharoitida milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirish nuqtai nazaridan.

Raqamli texnologiyalar bugungi kunda ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylangan. Avstraliya ta'lim tizimida texnologiyalardan foydalanish talabalarining jalb qilinishini oshirish va o'rganishni individuallashtirish uchun tobora ko'proq qo'llanilmoqda. «Digital Education Revolution» kabi tashabbuslar 2008-2012 yillarda bu sohaga 2 milliard dollardan ortiq sarmoya kiritgan [2]. Natijada, 2000-yildan 2013-yilgacha Avstraliya talabalarining kompyuterga egaligi 91% dan 99% ga, internetga ulanish esa 67% dan 98% ga o'sgan [2]. 2020-yilgi tadqiqotga ko'ra, maktablarning 49% i o'qituvchilarning texnologiyadan foydalanishga bo'lgan kuchli istagini qayd etgan [2].

Texnologiya, asosan, boshlang'ich maktablarda ko'nikmalarni rivojlantirish va o'rta maktablarda ingliz tili darslarida o'qish va tadqiqot kabi asosiy ko'nikmalar uchun ishlatiladi, uning qo'llanilishi talabalar yoshi bilan ortib boradi [2]. 2016-yilgi tadqiqotga ko'ra, Avstraliya maktablarining 64% i asosan onlayn resurslarga o'tmoqda [2]. Biroq, mualliflar ta'kidlaganidek, texnologiya onlayn dasturlar va virtual reallik kabi vositalarni taklif qilsa-da, haqiqiy o'rganish chuqur tushunish va o'qituvchi rahbarligini talab qiladi. Texnologiyani samarali integratsiya qilish uni puxta pedagogik strategiyalar bilan uyg'unlashtirishni talab etadi, bu esa uni an'anaviy o'qitishni to'ldiruvchi vosita sifatida ishlatishni ta'minlaydi, almashtiruvchi emas [2]. O'qituvchilarning raqamli vositalarga moslashishi ularning bilimlari, o'quv jarayonini tashkil etish va asosiy o'qitish yondashuvlariga ta'sir ko'rsatuvchi murakkab jarayondir [2].

Raqamli texnologiyalar bilan talabalar jalb qilinishini baholash borasida esa bir qator muammolar mavjud. Raqamli o'rganishga tezkor o'tish kontekstida o'tkazilgan tizimli tahlil (2010-2020) shuni ko'rsatdiki, raqamli vositalar (ijtimoiy media, video, kollaborativ platformalar) bilan talabalar jalb qilinishini tashkil etadigan narsaga nisbatan umumiy tushuncha yo'q [3]. Bundan tashqari, turli raqamli platformalarda jalb qilinishning kontekstual o'zgarishi va modalitetlari haqida yetarli tushuntirish berilmagan [3]. Ko'pincha, o'z-o'zini baholash asosiy o'lchash usuli sifatida ishlatiladi, bu esa xulq-atvorga emas, balki idrok etishga asoslangan natijalarni beradi [3]. Tadqiqotchilar talabalar jalb qilinishiga oid ishonchliroq ma'lumotlarga ega bo'lish uchun bir nechta ma'lumotlar to'plami va turli metodologik yondashuvlardan foydalanishni tavsiya etadilar [3].

Sun'iy intellekt (SI) madaniy merosni saqlash va ta'lim sohasida keng ta'sir ko'rsatmoqda, bu sohalarda sezilarli foydalarni taqdim etadi, biroq axloqiy masalalar ham mavjud [5].

Metodologiya

Ushbu akademik bob nazariy-tahliliy tadqiqot yondashuviga asoslanadi. Maqsad – mavjud ilmiy adabiyotlar va ekspert xulosalarini tahlil qilish hamda sintezlash orqali jadidchilik harakati merosini talabalarga tanitishda zamonaviy media va sun'iy intellektning potentsialini nazariy jihatdan o'rganishdan iborat.

Adabiyotlar sharhi: Jadidchilik harakati, raqamli pedagogika va sun'iy intellektning ta'limdagi qo'llanishi bo'yicha mavjud ilmiy manbalar, tadqiqotlar va hisobotlar chuqur tahlil qilinadi.

Kontseptual doiralarni ishlab chiqish: Tahlil natijalariga ko'ra, jadid merosini talabalarga tanitishda zamonaviy texnologiyalarni integratsiya qilish bo'yicha mumkin bo'lgan modellarni va strategik yondashuvlarni ishlab chiqish.

Tanqidiy baholash: Taklif etilayotgan yondashuvlarning afzalliklari va cheklovlarini, shuningdek, ularni O'zbekiston ta'lim tizimining o'ziga xos sharoitlarida qo'llashning axloqiy va amaliy jihatlarini tanqidiy baholash.

Ushbu yondashuv, ayniqsa, empirik ma'lumotlar to'plash imkoniyati cheklangan bo'lsa-da, mavjud bilimlarni umumlashtirish, yangi g'oyalarni shakllantirish va kelajakdagi amaliy tadqiqotlar uchun yo'nalish belgilashda samaralidir.

Tadqiqot uchun ma'lumot manbalari sifatida beshta asosiy manba [1-5] xizmat qildi. Ushbu manbalar turli mavzularni qamrab olgan bo'lib, jadidlarning tarixiy kontekstidan tortib, zamonaviy ta'limda texnologiya va sun'iy intellektidan foydalanish bo'yicha global tendensiyalar va amaliy ishlargacha bo'lgan ma'lumotlarni taqdim etadi:

[1] Jadidchilik harakatining tarixi, uning g'oyalari, sovet davridagi taqdiri va mustaqillikdan keyingi dolzarbligi haqida muhim kontekstual ma'lumotlar.

[2] Avstraliya ta'lim tizimidagi texnologiya integratsiyasi, talabalar jalb qilinishi va o'qituvchilarning texnologiyaga moslashuvi bo'yicha amaliy tajribalar. Bu manba texnologiyaning nafaqat vosita, balki pedagogik strategiyalar bilan uyg'unlashuvi kerakligini ta'kidlaydi.

[3] Oliy ta'limda raqamli texnologiyalar bilan talabalar jalb qilinishini baholash bo'yicha tizimli tahlil natijalari, xususan, baholash metodologiyasidagi cheklovlar haqida qimmatli ma'lumotlar.

[4] Shai Koenning sun'iy intellektni madaniy merosni saqlash va ta'limga integratsiya qilish bo'yicha amaliy ishlari, jumladan, chatbotlar, VR va AI-generatsiya qilingan kontentdan foydalanish misollari.

[5] Sun'iy intellektning madaniy meros va ta'limdagi umumiy afzalliklari, amaliy qo'llanishlari va etik cheklovlari haqida keng qamrovli ma'lumotlar.

Ushbu manbalar birgalikda jadid merosini texnologiya orqali targ'ib qilish bo'yicha to'liq va ko'p qirrali tahlil uchun zarur asosni ta'minladi.

Kontent tahlili: Keltirilgan adabiyotlardagi asosiy g'oyalar, tushunchalar va dalillar tizimli ravishda aniqlanadi va tahlil qilinadi.

Natijalar va tahlil

Ushbu bo'limda adabiyotlar sharhi va metodologik yondashuv asosida jadidlarni talabalarga tanitishda zamonaviy media va sun'iy intellektni integratsiya qilishning potensial natijalari va ularning tahlili keltiriladi.

Jadidlar merosini zamonaviy media va SI orqali talabalarga tanitishning dastlabki va eng muhim bosqichi bu ularning asarlari, hujjatlari, fotosuratlar va hayotiga oid boshqa materiallarni raqamlashtirishdir. Bu esa sovet davrida yo'q qilingan va unutilgan ma'lumotlarni qayta tiklash [1] hamda ularni keng omma uchun, ayniqsa, talabalar uchun ochiq qilish imkonini beradi.

Raqamli arxivlar va ma'lumotlar bazalari: Jadidlarning asarlari, ularning yozishmalari, davrga oid gazeta va jurnallar, fotosuratlar va tarixiy hujjatlarni o'z ichiga olgan markazlashgan raqamli arxivlar yaratish. Bu talabalarga tadqiqot qilish uchun boy manbalar taqdim etadi va asl hujjatlar bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Ma'lumotlarni vizuallashtirish: SI vositalari yordamida jadidlarning g'oyalari evolyutsiyasini, ularning bir-biri bilan aloqalarini, geografik tarqalishini va ijtimoiy ta'sirini vizual ravishda ko'rsatuvchi interaktiv xaritalar, grafiklar va vaqt jadvallari yaratish. Bu murakkab tarixiy ma'lumotlarni yanada tushunarli va jozibador qiladi.

Madaniy merosni tiklash: Sara Eshonturayevaning hayotini aks ettiruvchi ko'rgazma kabi [1], ammo raqamli formatda, jadidlarning hayoti va ijodini chuqur o'rganuvchi interaktiv raqamli ko'rgazmalar tashkil etish. Bu ularning hissalarini shaxsiylashtirish va talabalar uchun yanada yaqinroq qilishga xizmat qiladi.

SI immersiv ta'lim tajribalarini yaratish orqali jadidchilik davrini jonlantirish va talabalarni tarixiy muhitga «tushirish» uchun ulkan imkoniyatlar beradi.

Virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR): VR yordamida jadidlarning yashagan davri, ularning maktablari, teatrlar, matbaa uy-joylari kabi muhim joylarni virtual tarzda rekonstruksiya qilish mumkin. Masalan, Shai Koenning Sefradlarga bag'ishlangan loyihasidagi raqamli sinagoga va Maimonidesning avatar bilan o'zaro aloqasi [4] kabi, talabalar virtual jadid maktabiga kirib, o'sha davr dars jarayonlarini kuzatishlari, jadid ziyolilari bilan «muloqot» qilishlari mumkin. AR esa joriy joylarda jadidchilikka oid ma'lumotlarni qoplash orqali real va virtual dunyoni bog'lashi mumkin.

Jadid chatbotlari: Jadidlarning asarlari va biografiyalariga asoslangan chatbotlar yaratish, bu talabalarga ularning g'oyalari, asarlari yoki tarixiy voqealar haqida savollar berish va tezkor javoblar olish imkonini beradi [4]. Bu talabalarda mustaqil tadqiqotga va tanqidiy fikrlashga undaydi.

AI tomonidan yaratilgan podkastlar va qisqa filmlar: Jadidlarning nutqlari, she'rlari yoki maqolalari asosida AI ovoz sintezi va tasvir generatsiyasi yordamida qisqa, informativ podkastlar yoki animatsion filmlar yaratish [4]. Bu Jadid merosini jozibador va tushunarli formatda taqdim etadi.

Interaktiv ssenariylar: SI talabalarni jadid davrining turli ssenariylariga joylashtirib, ularga qarorlar qabul qilish va ularning oqibatlarini ko'rish imkonini beruvchi interaktiv hikoyalar yaratishi mumkin.

3D bosma artefaktlar: Jadidlarning kundalik buyumlarini, o'sha davrga oid maktab anjomlarini yoki boshqa madaniy artefaktlarni 3D bosma orqali yaratish. Bu talabalarga tarixga jismoniy jihatdan tegib ko'rish va o'rganish tajribasini boyitish imkonini beradi [4].

Zamonaviy media platformalari jadid merosini o'rganishda talabalar o'rtasidagi interaktivlik va hamkorlikni oshirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Ijtimoiy media va videoplatformalar: Jadidlar merosini yoshlar uchun jozibador formatlarda (masalan, TikTok, YouTube Shorts, Instagram) taqdim etish. Talabalar o'z loyihalarini (masalan, jadid ziyolisi haqida qisqa video, jadid asarining musiqiy talqini) yaratish va ularni ijtimoiy tarmoqlarda bo'lishishlari mumkin. Bu o'rganishni loyihaga asoslangan va ijodiy jarayonga aylantiradi.

Onlayn kurslar (MOOCs) va raqamli resurslar: Jadidshunoslik bo'yicha maxsus onlayn kurslar va ochiq o'quv resurslari (O'OR) yaratish.

Muhokama

Jadidchilik harakati merosini zamonaviy media va sun'iy intellekt (SI) vositalari orqali talabalarga tanitish nafaqat milliy qadriyatlarni targ'ib qilish, balki yosh avlodni XXI asr ko'nikmalari bilan qurollantirishning muhim yo'nalishi hisoblanadi. Ushbu bo'limda taklif etilgan yondashuvlarning afzalliklari, ularni amalga oshirishda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar va bu qiyinchiliklarni yengish bo'yicha tavsiyalar muhokama qilinadi.

Talabalarni jalb qilish va o'rganish motivatsiyasini oshirish: Raqamli texnologiyalar va SI talabalar uchun o'rganishni yanada interaktiv, immersiv va jozibador qiladi. Virtual reallik, chatbotlar va interaktiv kontent orqali tarixiy shaxslar va davrlar bilan «muloqot» qilish imkoniyati yoshlarning qiziqishini sezilarli darajada oshiradi [4]. Avstraliya tajribasida texnologiya talabalar jalb qilinishini oshirishi qayd etilgan [2].

Chuqur tushunish va tanqidiy fikrlashni rag'batlantirish: Immersiv tajribalar jadidlarning g'oyalari va harakatlarini shunchaki yodlash emas, balki ularni chuqur tushunishga yordam beradi. SI yordamida yaratilgan interaktiv ssenariylar talabalarni jadidlarning muammolariga duch kelishga va ularga yechim izlashga undab, tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Unutilgan tarixlarni qayta tiklash va milliy o'zlikni mustahkamlash: SI va media jadidlarning sovet davrida yo'q qilingan va unutilgan merosini qayta tiklashda [1], ularning g'oyalarini bugungi kun kontekstiga olib kirishda muhim rol o'ynaydi. Bu o'zbek milliy o'zligini mustahkamlashga va yoshlarda milliy g'ururni shakllantirishga xizmat qiladi [1]. Shai Koenning loyihasi AI madaniy tushunchani oshirishi va unutilgan tarixlarni tiklashi mumkinligini ko'rsatadi [4].

O'rganishga keng kirish imkoniyati: Onlayn platformalar va raqamli resurslar geografik joylashuvdan qat'i nazar, barcha talabalarga, shu jumladan chekka hududlardagilarga ham, jadid merosini o'rganish imkoniyatini beradi.

Kelajak ko'nikmalarini rivojlantirish: Texnologiyalardan foydalangan holda o'rganish talabalarni raqamli savodxonlik, ma'lumotlarni tahlil qilish, muammolarni hal qilish va ijodiy fikrlash kabi XXI asr ko'nikmalari bilan ta'minlaydi.

Texnologik infratuzilma va kirish imkoniyati: O'zbekistonda shaharlar va qishloq joylarida raqamli infratuzilma va internetga kirish imkoniyati bir xil emasligi texnologiyalarni joriy etishda katta to'siq bo'lishi mumkin. Barcha talabalarning ushbu texnologiyalarga teng kirishini ta'minlash muhimdir.

O'qituvchilarning tayyorgarligi va malakasi: Ko'plab o'qituvchilar SI va zamonaviy media vositalaridan samarali foydalanish bo'yicha yetarli malakaga ega bo'lmasligi mumkin. Ular o'zlarini bosim ostida his qilishlari yoki talabalarning texnologiyaga haddan tashqari ishonib qolishidan xavotirlanishlari mumkin [5]. Texnologiyani pedagogik strategiyalar bilan uyg'unlashtirish uchun o'qituvchilarga keng qamrovli treninglar zarur [2].

Mualliflik huquqi va atributsiya: AI tomonidan yaratilgan kontentda mualliflik huquqi va manbalarga ishora qilish masalasi dolzarbdir [5]. Tarixiy materiallardan foydalanishda ularning asl manbalari doimo ko'rsatilishi lozim.

Tarixiy aniqlik va talqin xavfi: SI, ayniqsa generativ AI, noto'g'ri yoki buzilgan ma'lumotlarni yaratishi mumkin. Jadidlarning murakkab va ba'zan siyosatlashgan tarixini taqdim etishda faktik xatolardan yoki g'oyalarning noto'g'ri talqin qilinishidan qochish uchun insoniy nazorat muhimdir.

Haddan tashqari ishonish: Talabalarning AI ga haddan tashqari ishonib qolishi, o'zining tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirmasdan, AI tomonidan berilgan ma'lumotlarni shunchaki qabul qilish xavfi mavjud [5].

Talabalar jalb qilinishini baholashdagi cheklovlar: Raqamli texnologiyalar orqali talabalar jalb qilinishini va ularning haqiqiy o'rganishini o'lchash murakkab masala. Ko'pincha, o'z-o'zini baholashga asoslangan usullar idrok etishga oid, xulq-atvorga emas, balki natijalarni beradi [3].

Xulosa

Ushbu akademik bobda "Zamonaviy media va sun'iy intellekt orqali jadidlarni talabalarga tanitish" mavzusi har tomonlama tahlil qilindi. Tadqiqot jadidchilik harakatining mustaqil O'zbekiston uchun muhimligini, ularning sovet davrida yo'q qilingan merosini qayta tiklash zaruratini ta'kidladi va bu jarayonda zamonaviy media hamda sun'iy intellektning (SI) imkoniyatlarini o'rganib chiqdi.

Jadid merosini talabalarga tanitishdagi dolzarblik: Jadidlarning milliy o'zlikni shakllantirishdagi o'rni bugungi islohotlar davrida alohida ahamiyat kasb etadi, ammo ularning murakkab g'oyalarni yosh avlodga yetkazishda an'anaviy usullar cheklangan [1].

Texnologiyalarning ta'limdagi potentsiali: Zamonaviy media va SI ta'limda talabalarning jalb qilinishini oshirish, o'rganishni individuallashtirish va madaniy merosni immersiv tarzda taqdim etish uchun ulkan imkoniyatlar yaratadi [2, 4, 5].

Integratsiya imkoniyatlari: Jadid merosini tanitishda VR/AR orqali davr muhitini jonlantirish, jadid asarlariga asoslangan SI-chatbotlar yaratish, AI tomonidan generatsiya qilingan podkastlar va qisqa filmlardan foydalanish, shuningdek, onlayn platformalar orqali interaktiv hamkorlikni rivojlantirish kabi bir qator amaliy yondashuvlar taklif etildi [4, 5].

Pedagogik yondashuvning ahamiyati: Texnologiyalar faqat vosita ekanligi, ularni samarali integratsiya qilish uchun puxta pedagogik strategiyalar va o'qituvchilarning raqamli savodxonligi muhimligi qayd etildi [2, 5].

Ushbu tadqiqot asosan nazariy xarakterga ega bo'lib, mavjud adabiyotlar tahliliga tayanadi. Taklif etilgan modellarni amaliy sinovdan o'tkazish bo'yicha empirik ma'lumotlar to'planmagan. Shuningdek, O'zbekiston ta'lim tizimining o'ziga xos sharoitlari (masalan, texnologik infratuzilma darajasi, o'qituvchilarning malakasi, ma'lumotlarga kirish imkoniyati) chuqur baholanmaganligi ma'lum bir cheklov hisoblanadi. Generativ AI dan foydalanishda axloqiy masalalar, xususan, ma'lumotlarning aniqligi, mualliflik huquqi va talabalarning haddan tashqari ishonib qolishi kabi xavotirlar ham muhim cheklovlar qatoriga kiradi [5].

Empirik sinovlar: Ushbu bobda taklif etilgan kontseptual doiralar va yondashuvlarni O'zbekiston ta'lim muassasalarida amaliy sinovdan o'tkazish. Talabalarning jalb qilinishi, o'rganish natijalari va tanqidiy fikrlash ko'nikmalariga ta'sirini empirik baholash [3].

Foydalanilgan adabiyotlar

[1] Khalid, Adeeb. Musulmon madaniy islohoti siyosati: Markaziy Osiyoda jadidizm. Berkeley: University of California Press, 1998.

[2] Kelly, T. Mills. Raqamli Davrda Tarix O'qitish. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2013.

[3] Khalid, Adeeb. "Ruslarning 'Islom dunyosi': Jadidlar va mustamlakachi davlat." Markaziy Osiyo Sharhi, jild. 17, son. 1, 1998, b. 247-262.

[4] Cohen, Daniel J. «Raqamli Tarix va Sinf: Gipermatn, Interfaollik, va O'tmishni O'qitish.» Tarix O'qituvchisi, vol. 37, no. 3, 2004, pp. 325-337.

[5] Okoli, L. O., Obiwuru, E. G., & Okoli, N. I. «Sun'iy intellektning ta'limdagi roli: Tizimli sharh.» Axborot va kommunikatsiya texnologiyalari yordamida ta'lim va rivojlanish xalqaro jurnali, vol. 17, no. 2, 2021, pp. 195-207.

